

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОТИДІ ЗЛОЧИННОСТІ

В.І. Василичук

доктор юридичних наук, доцент
(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 343.85/359

ОБ'ЄКТ ТА ПРЕДМЕТ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИНІВ У БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ

У процесі аналізу різних наукових позицій розкрито питання об'єкта та предмета оперативно-розшукової профілактики злочинів у бюджетній сфері.

Ключові слова: злочини, об'єкт, бюджетна сфера.

В процессе анализа разных научных позиций раскрыты вопросы объекта и предмета оперативно-розыскной профилактики преступлений в бюджетной сфере.

Ключевые слова: преступления, объект, бюджетная сфера.

In this article in the process of analysis of different scientific positions the questions of object and article of operational search prophylaxis of crimes open up an author in the field of budgetary

Keywords: crimes, object, field of budgetary

Постановка проблеми. Для того щоб успішно організувати і здійснювати оперативно-розшукову профілактику злочинів у бюджетній сфері, потрібні найглибші знання і правильне розуміння об'єкта цієї діяльності, а саме того, “що протистоїть суб'єкту в його предметно-практичній і пізнавальній діяльності” [1, с. 323].

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Окремі аспекти об'єкта та предмета оперативно-розшукової профілактики злочинів у бюджетній сфері були досліджені у працях вітчизняних та зарубіжних вчених: В.К. Антонова, І.П. Козаченко, Н.О. Гуторової, Р.Л. Степанюка, А.Г. Лекаря, В.В. Шендрік, О.Г. Кальмана та ін.

Однак, незважаючи на збільшений останнім часом інтерес юридичної науки до проблем оперативно-розшукової профілактики злочинів у бюджетній сфері, зокрема їх об'єктів та предметів, життя ставить все нові і нові питання, які потребують все нових і нових досліджень.

Виклад основного матеріалу. У філософії поняття “об'єкт” використовується, головним чином, для характеристики матерії та свідомос-

ті. Як свідчить аналіз дослідження, у юридичній літературі щодо нього немає єдиної думки.

Так, І.П. Козаченко зазначає, що все розмаїття об'єктів профілактичного впливу можна звести в такі групи: джерела і причини злочинності загалом; причини й умови, які сприяють вчиненню конкретного злочину; особистість і поведінка правопорушника.

На першу групу об'єктів впливає закономірна для профілактики мета залежності, яка іде від об'єктивних складових економічних, політичних, соціальних, правових реалій у суспільстві до конкретного злочину як об'єкта впливу. Це дає підставу стверджувати про загальний об'єкт профілактичного впливу (причини, умови, фактори, обставини) та індивідуалізувати об'єкт (окремі особи, групи, криміногенне середовище та ін.) [2, с. 65–66].

Проте більшість учених як об'єкт профілактичної діяльності розглядають причини, що породжують злочини, й умови, які сприяють їх вчиненню. Поділяючи наведену точку зору, слід зазначити, що вивчення причин та умов учинення злочинів як об'єкта профілактики становить науковий і практичний інтерес, оскільки об'єкт профілактики злочинів у бюджетній сфері не отримав донині достатньо повного опису і точної оцінки, і ця проблема залишається дискусійною.

На нашу думку, необхідно звернути більш пильну увагу на змістовний аспект профілактики злочинів, тому що її слід розглядати як основний напрям попередження злочинності.

Змістовні ознаки причин й умов злочинності як об'єктів оперативно-розшукової профілактики визначають низку істотних вимог, яким повинен відповідати цей вид соціальної практики. Це, насамперед, комплексність, системність, послідовність і своєчасність профілактичного впливу. Стосовно об'єкта другого плану (злочинності) прослідковується механізм і результати превентивного впливу оперативної профілактики на всі основні якісно-кількісні показники цього соціально негативного явища: стан, рівень, структуру, характер, динаміку, наслідки. Що стосується об'єкта третього плану (суспільних відносин, благ і цінностей, охоронюваних законом), то оперативно-розшукова профілактика, попереджаючи протиправну поведінку, сприяє недопущенню заподіяння їм шкоди.

Ці відносини, блага й цінності, що виступають як об'єкти профілактичного захисту, у категоріях кримінального права інтерпретуються як родові, видові й безпосередні об'єкти злочинів. Вичерпний їх перелік представлено в Особливій частині КК України.

У кримінальному праві фактично одностайно визнається, що об'єкт злочину – це те, на що посягає особа, яка вчиняє злочинне діяння.

Ми поділяємо думку Н.О. Гуторової, що об'єктом злочинів у бюджетній сфері слід розуміти сукупність відносин, які складаються у процесі фінансової діяльності держави щодо мобілізації, розподілу, перерозподілу й використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів суспільного призначення, що забезпечують прак-

тичне виконання функцій держави. Із цього випливає, що при вчиненні передбачених кримінальним законом злочинних посягань на державні фінанси об'єктом злочину виступає такий вид суспільних відносин, як державні фінанси [3, с. 80].

Об'єктами профілактичного впливу виступають матеріальні й духовні явища та фактори, що перебувають у прямому або опосередкованому причинно-наслідковому зв'язку зі злочинністю, різними злочинами й особистістю людини, яка готує чи вчиняє злочини. Ними можуть бути процеси та фактори економічного, соціально-політичного, ідеологічного, демографічного, соціально-психологічного й іншого порядку.

У науці кримінального права найпоширенішою є триступенева класифікація об'єктів злочину “за вертикаллю”, тобто залежно від рівня їх узагальнення, а саме: на загальний, родовий і безпосередній.

При загальному об'єкті шкода завдається не лише зазначеному об'єкту, а й певною мірою всій сукупності суспільних відносин, охоронюваних кримінальним законом, що визначає суспільну небезпеку цих посягань.

Значення родового об'єкта полягає насамперед у тому, що він дозволяє провести класифікацію злочинів, об'єднати в межах однієї глави (розділу) Особливої частини КК лише злочини, що посягають на один родовий об'єкт [4, с. 80].

Родовим об'єктом злочинів у бюджетній сфері слід вважати суспільні відносини, що виникають у зв'язку з формуванням і витрачанням бюджетних коштів та засобів державних позабюджетних фондів, призначених для фінансового забезпечення завдань і функцій держави й місцевого самоврядування [5, с. 65].

Безпосередній об'єкт дає змогу найчастіше і з найбільшою точністю провести розмежування між подібними злочинами, оскільки він здебільшого являє собою елемент складу, притаманного лише цьому злочину [4, с. 77].

Так, безпосереднім об'єктом є встановлений законом порядок розподілу, перерозподілу й використання фінансових ресурсів у бюджетній системі держави; предмет посягання – бюджетні кошти у великому розмірі (ст. 210, 211 КК України), нормативно-правові та розпорядчі акти, які змінюють доходи і видатки бюджету всупереч встановленому законом порядку (ст. 211 КК України).

З огляду на аналіз додаткових безпосередніх об'єктів злочинів проти державних фінансів можна узагальнити, що такими об'єктами, відповідно до чинного кримінального законодавства, є: а) суспільні відносини, які забезпечують правомірне функціонування державних або самоврядних органів, підприємств, установ чи організацій незалежно від форми власності та їх авторитету; шкода цьому об'єкту завдається в усіх випадках при вчиненні злочинів, передбачених статтями 210 та 211 КК України, а також при вчиненні службовими особами шляхом зловживання службовим становищем злочинів, передбачених статтями 207, 208, 212, 218, 221 та 222, КК України; б) життя чи здоров'я людей, шкода яким заподіюється в усіх випадках вчинення злочину, передбаченого

ч. 3 ст. 204 КК України.

Формування предмета оперативно-розшукової профілактики злочинів у бюджетній сфері досить активно здійснюється як на основі теорії ОРД, так й інших галузей права й дисциплін.

Предмет – філософська категорія, що визначає деяку цілісність, виділену із світу об'єктів у процесі людської діяльності й пізнання. Як свідчить аналіз дослідження, для багатьох юридичних наук загальним об'єктом дослідження виступає злочинність. Оперативно-розшукова профілактика злочинів у сфері економіки, маючи такий самий об'єкт дослідження (злочинність), вивчає лише ті аспекти, що виявляються та фіксуються оперативно-розшуковим шляхом. На відміну від інших наук, оперативно-розшукова профілактика вивчає особливості негласної діяльності оперативних підрозділів щодо впливу на осіб, які підлягають профілактиці, з метою недопущення вчинення ними злочинів, вжиття необхідних заходів, що виключають реалізацію злочинних посягань, тощо.

Особливістю оперативно-розшукової профілактики злочинів у бюджетній сфері є те, що вона характеризується специфічним забезпеченням гласних та негласних заходів, що проводяться. Тож формування предмета оперативно-розшукової профілактики відбувається на основі творчого розвитку як кримінально-правових, так і спеціальних наук.

Достатньо пригадати, що теорія ОРД зародилася і виокремилася з криміналістики, криминології, кримінально-процесуального, кримінального права та інших наук.

Тому для визначення предмета оперативно-розшукової профілактики злочинів у бюджетній сфері необхідно виділити сферу й об'єкт її дослідження, власну структуру та місце в системі наук.

Детальне вивчення такого об'єкта, як злочинність, стосовно до профілактики показує, що це є соціальне явище, яке різні науки вивчають по-різному.

Наприклад, предметом криминології є злочинність, особа злочинця, причини та умови злочинності, запобігання злочинності [6, с. 10–11].

Закономірністю формування предмета оперативно-розшукової профілактики є зумовленість профілактичної діяльності об'єктивними потребами суспільства. Цією закономірністю охоплюється вся робота з укріплення правової основи державного та суспільного життя, скорочення сфери кримінальних покарань, безумовної підлеглості державних інтересів народу, суспільства.

Оперативно-розшукова профілактика є не тільки діючим і перспективним напрямком діяльності ОВС, а й стратегічною загальнодержавною лінією у протидії злочинності у сфері економіки, зокрема в бюджетній сфері.

Аналіз оперативно-розшукової та слідчої практики свідчить про те, що працівники оперативних підрозділів не завжди орієнтуються у сутності бюджетних коштів як предмета злочинів, що призводить до прийняття необґрунтованих рішень на стадії порушення кримінальної справи, помилок при кваліфікації злочинів.

У кримінальному праві предмет злочинного посягання – це елемент об'єкта, впливаючи на який злочинець порушує або намагається порушити суспільні відносини, що перебувають під охороною кримінального закону [7, с. 70]. Злочини, пов'язані з порушеннями бюджетного законодавства, належать до так званих предметних діянь, тобто на їхній предмет безпосередньо вказано у ст.ст. 210, 211 КК України.

Отже, предметом посягання законодавець передбачив відповідальність за порушення законодавства в бюджетній сфері, а саме: ст. 210 КК України «*Порушення законодавства про бюджетну систему України*», в якій зазначено: «...Нецільове використання бюджетних коштів службовою особою, а так само здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням всупереч Бюджетному кодексу України чи закону про Державний бюджет України на відповідний рік, якщо предметом таких дій були бюджетні кошти у великих розмірах», та ст. 211 КК України «*Видання нормативно-правових або розпорядчих актів, які змінюють доходи і видатки бюджету всупереч встановленому законодавством порядку*», зокрема: «...Видання службовою особою нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону, якщо предметом таких дій були бюджетні кошти у великих розмірах».

Предметом такого злочину мають бути бюджетні кошти у великих розмірах (сума, яка в тисячу й більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян) або в особливо великих розмірах (сума, яка в три тисячі й більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян).

Як показує аналіз вітчизняної оперативно-слідчої практики, до цього переліку слід додати ще ч. 2 ст. 175 КК України, що передбачає відповідальність за безпідставну невиклату заробітної плати, стипендії, пенсії чи іншої встановленої законом виплати громадянам більше ніж за один місяць унаслідок нецільового використання коштів, призначених для виплати заробітної плати, стипендії, пенсії та інших установлених законом виплат.

Порушення законодавства про бюджетну систему, описаного у ст. 210 КК України, можливе у чотирьох формах: використання бюджетних коштів усупереч їх цільовому призначенню, яке ми вже розглядали вище; використання бюджетних коштів в обсягах, що перевищують затверджені межі видатків; недотримання вимог щодо пропорційного скорочення видатків бюджету; недотримання вимог щодо пропорційного фінансування видатків бюджетів усіх рівнів.

Таким чином, предмет злочинів, пов'язаних з порушеннями бюджетного законодавства, визначається в КК України поняттям «бюджетні кошти», до яких, згідно з приміткою до ст. 210 КК України, належать кошти, що включаються в бюджети всіх рівнів незалежно від джерела їх формування. У вивчених нами наукових працях особливості бюджетних коштів як предмета злочинів досліджено недостатньо. Нерідко автори

обмежуються констатуванням змісту примітки до ст. 210 КК України.

Бюджетні кошти виступають предметом посягання не тільки у ст. 210, а й у ст. 211 КК України, а саме видання нормативно-правових або розпорядчих актів, які змінюють доходи і видатки бюджету всупереч встановленому законодавством порядку.

До нормативно-правових актів, про які йдеться у ст. 211 КК України, належать офіційні письмові документи, прийняті чи видані уповноваженим на це суб'єктом нормотворення у визначеній законодавством формі та за встановленою законодавством процедурою, які спрямовані на регулювання відносин, що виникають при здійсненні бюджетного процесу, містять нормативні приписи (мають неперсоніфікований характер, розрахований на багаторазове застосування, і дія яких не вичерпується одноразовим виконанням). Під розпорядчим документом слід розуміти акт, що видається державним органом у процесі здійснення ним виконавчо-розпорядчої діяльності з метою виконання покладених на нього завдань відповідно до наданої йому компетенції. До розпорядчих документів, про які йдеться у ст. 211 КК України, слід відносити також акти, що видають посадові особи органів місцевого самоврядування, оскільки ці органи є учасниками бюджетного процесу й наділені відповідними повноваженнями з прийняття таких актів. На відміну від нормативно-правового акта, розпорядчий акт поширює свою дію на конкретно визначених у ньому суб'єктів і має одноразове застосування.

Зауважимо, що деякі науковці під виданням нормативно-правових або розпорядчих актів, які змінюють доходи і видатки бюджету всупереч встановленому законодавством порядку, вбачають їх одноособове затвердження та затвердження рішень колективних органів відповідною службовою особою. Однак таке твердження не повністю узгоджене з положеннями норм чинного законодавства.

Н.О. Гуторова вважає, що злочини, передбачені ст. 211 КК України, мають два предмети – бюджетні кошти (основний предмет – складова частина об'єкта цих злочинів) та нормативно-правові або розпорядчі акти, що змінюють доходи і видатки бюджету всупереч встановленому законом порядку (додатковий предмет, що не є складовою частиною об'єкта злочинів) [8, с. 70].

Як свідчить аналіз дослідження, в Україні досі не регламентовано окремі норми щодо відповідальності посадових осіб органів влади, які забезпечують бюджетний процес, а також органів державного фінансового контролю за їх дії або бездіяльність. Вони здебільшого несуть цивільно-правову відповідальність загального характеру (зловживання службовим становищем, хабарництво, халатність тощо).

Крім того, в Україні немає уповноважених органів чи посадових осіб, які б контролювали та перевіряли діяльність органів державного фінансового контролю. Тому в нашій державі склалася ситуація, за якої посадові особи органів державного фінансового контролю здійснюють контрольні дії від імені держави без встановлення персональної відповідальності за

неправомірність їх дій або бездіяльність. Упереджене, суб'єктивне, непрофесійне та неетичне виконання своїх повноважень посадовими особами органів державного фінансового контролю не може стати предметом відповідальності згідно з чинним законодавством. У нашій країні до посадових осіб органів державного фінансового контролю майже завжди застосовується презумпція невинуватості. Це сприяє утвердженню адміністративно-каральної системи державного фінансового контролю і не дозволяє цій сфері розвиватися в демократичному правовому напрямі.

Відповідно до обраних критеріїв, під бюджетними коштами треба розуміти:

- податкові доходи, що надійшли до відповідних бюджетів;
- інші обов'язкові платежі, що надійшли до відповідних бюджетів;
- доходи від використання майна, яке перебуває в державній власності після сплати податків (зборів), передбачених законодавством;
- доходи від платних послуг, що надаються бюджетними установами, після сплати податків (зборів), передбачених законодавством;
- кошти, отримані в результаті застосування заходів цивільно-правової, адміністративної й кримінальної відповідальності, зокрема штрафи, конфіскації, компенсації тощо;
- частина прибутку унітарних державних і муніципальних підприємств;
- доходи від зовнішньоекономічної діяльності [9, с. 19].

Водночас предметом злочинів, передбачених ст. 210, 211 КК України, можуть бути не лише реально одержані кошти, а й лише заплановані як доходи і видатки державного або місцевого бюджету. Вчинення такого злочину має місце, наприклад, у випадках видання службовою особою нормативно-правових або розпорядчих актів, які змінюють лише записані у відповідному правовому акті доходи і видатки бюджету. Коли службова особа видає нормативно-правовий акт, що передбачає незаконне списання заборгованості платників за податками, зборами, іншими обов'язковими платежами, до бюджету не надходять кошти, що мали надійти.

Під терміном «кошти» у чинному законодавстві розуміють гроші в національній або іноземній валюті чи їх еквівалент (п. 24 ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність») [10, с. 31–32]. Тобто еквівалент грошей можна назвати бюджетними коштами, якщо вони рівноцінно замінюють гроші, включені до бюджету.

На думку Р.Л. Степанюка, бюджетні кошти як предмет злочинів, передбачених ст. 210, 211 КК України, мають такі обов'язкові ознаки:

- включення до бюджету будь-якого рівня, тобто кошти мають бути внесеними до складу бюджету (фінансового плану), віднесеними до певної статті доходів або видатків;
- досягнення суми бюджетних коштів кваліфікуючого розміру, тобто мати великий (що в тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян) чи особливо великий (у три тисячі і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян) розмір;

- визначення джерел одержання та напрямів витрачання одним або кількома з чинних нормативно-правових актів і планових документів (Бюджетним кодексом України; законами; підзаконними актами вищих органів влади; рішеннями про місцевий бюджет; розписами бюджетів; планами асигнувань; кошторисами доходів та видатків; документами, згідно з якими виділено кошти з бюджету або бюджетної установи іншим установам, підприємствам, організаціям; планами використання бюджетних коштів та ін.)

На відміну від більшості інших економічних злочинів, предметом порушень бюджетного законодавства не можуть виступати матеріальні цінності, оскільки бюджет є планом і фондом фінансових (грошових) ресурсів, а також кошти, що належать окремим юридичним особам на праві власності [11, с. 49–54].

Аналізуючи предмет оперативно-розшукової профілактики, слід зауважити, що ця проблема теорії ОРД у наукових роботах майже не розглядалася, а якщо і розглядалася, то поверхово та фрагментарно, без урахування структурного змісту самої профілактики.

Ми погоджуємося з думкою А.Г. Лекаря, що під час викриття та розслідування злочинів реально можна виявити причини, що їх породжують, і умови, що сприяли вчиненню злочинів, але ліквідувати ці причини і умови, як правило, не можна, тому що заходи щодо їх усунення виходять за рамки розкриття вчинених злочинів. Це – предмет діяльності саме запобігання злочинам [12, с. 44].

В.В. Шендрик під предметом інституту оперативно-розшукової профілактики злочинів розуміє суспільні відносини, пов'язані із застосуванням комплексу методів, сил і засобів в оперативно-розшукових заходах, спрямованих на ліквідацію причин та умов учинення злочинів, недопущення вчинення задуманих злочинів та припинення злочинної діяльності на етапі приготування і замаху [13].

Так, на думку О.Г. Кальмана, предметом кримінологічної теорії попередження злочинності у сфері економіки мають стати: 1) вивчення кількісних і якісних характеристик економічних злочинів; 2) особа економічного злочинця, класифікація і типологія суб'єктів економічних злочинів; 3) економіко-правові та інші фактори детермінації економічних злочинів; 4) теоретичні та прикладні проблеми попередження, боротьби, запобігання і профілактики економічної злочинності; 5) економіка правоохоронної діяльності; 6) теорія прогнозування, планування, координації й управління системою попередження економічної злочинності і боротьби з нею [14, с. 129–131].

Висновки. Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що у результаті визначення об'єкта та предмета оперативно-розшукової профілактики злочинів у бюджетній сфері об'єкт було зведено у групи: а) причини, що породжують злочини в бюджетній сфері, й умови, які сприяють їх вчиненню, а саме сукупність відносин, які складаються у процесі фінансової діяльності держави щодо порядку розподілу, пере-

розподілу й використання бюджетних коштів у бюджетній системі держави (загальний об'єкт профілактичного впливу); б) особистість і поведінка правопорушника (індивідуалізований об'єкт). При цьому особи, які належать до об'єктів профілактичної діяльності в бюджетній сфері, автором класифіковано: а) особи, які замишляють або підготовляють злочини в бюджетній сфері через випадковий збіг обставин або під впливом сукупності зовнішніх та внутрішніх чинників; б) особи зі стійкою протиправною поведінкою на вчинення злочинів за будь-яких обставин. Предмет оперативно-розшукової профілактики злочинів у бюджетній сфері, виділений із його об'єкта, і визначається в нормах КК України поняттям «бюджетні кошти», і має такі обов'язкові ознаки: а) включення до бюджету будь-якого рівня, тобто кошти мають бути внесеними до складу бюджету (фінансового плану), віднесеними до певної статті доходів або видатків; б) досягнення суми бюджетних коштів кваліфікуючого розміру, тобто мати великий чи особливо великий розмір; в) визначення джерел одержання та напрямів витрачання одним або кількома з чинних нормативно-правових актів і планових документів.

Бібліографічні посилання

1. Философский энциклопедический словарь. – М., 2003.
2. Козаченко И. П. Оперативно-розыскная профилактика (правовые и организационно-тактические вопросы) / Козаченко И. П. – К., 1991.
3. Гуторова Н. О. Проблеми кримінально-правової охорони державних фінансів України : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.08 / Гуторова Н. О. – Х., 2001.
4. Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України : навч. посіб. / Тацій В. Я. – Х., 1994.
5. Макаров А. В. Преступность в бюджетной сфере (Понятие, тенденции, предупреждение) : дис. доктора юрид. наук : 12.00.08 / Макаров Андрей Владимирович. – М., СПб., 2005.
6. Криминологія : навч. посіб. / О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Г. Колб та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужі. – К., 2009.
7. Коржанский Н. И. Объект и предмет уголовно-правовой охраны / Коржанский Н. И. – М., 1980.
8. Гуторова Н. О. Кримінально-правова охорона державних фінансів України : монографія / Гуторова Н. О. – Х., 2001.
9. Комягин Д. Л. О понятии бюджетных средств / Д. Л. Комягин // Финансы. – 2000. – № 10. – С. 19.
10. Андрушко П. П. Коментар до статті 211 Кримінального кодексу України / П. П. Андрушко // Юридичний вісник України. Інформаційно-правовий банк. – 2002. – № 3(343). – С. 31–32.
11. Степанюк Р. Л. Дослідження документів при розслідуванні бюджетних злочинів / Р. Л. Степанюк // Вісник Нац. ун-ту внутр. справ. – 2002. – Вип. 19. – С. 49–54.
12. Лекарь А. Г. Профилактика преступлений : учеб. / Лекарь А. Г. – М., 1972.
13. Шендрик В.В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2012_1/PB-1/PB-1_43.pdf
14. Кальман О. Г. Злочинність у сфері економіки України: теоретичні та прикладні проблеми попередження : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.08 / Кальман Олександр Григорович. – Х., 2004.